

IKS og ligebehandlingsarbejdet

af Eva Bernhagen, cand.theol., IKS-repræsentant i Ligebehandlingsudvalget

Islamisk-Kristent Studiecenter er involveret i ligebehandlingsarbejde i flere sammenhænge. Via vort medlemskab af Rådet for Menneskerettigheder har vi to repræsentanter i Ligebehandlingsudvalget, som gennem en lang proces har arbejdet frem mod forslaget om et fælles klagenævn (se den første artikel i dette nummer)¹. Derudover har IKS deltaget i et EU-projekt, der går ud på at implementere træningskurser i forskellige EU-lande (se foregående artikel).

IKS har endvidere deltaget i MIA-netværket (Mangfoldighed i Arbejdslivet) under Institut for Menneskerettigheder og sammen med en række andre organisationer (hvoraf de fleste også er medlemmer af Ligebehandlingsudvalget) i et hotline-projekt om ikke-diskrimination på arbejdspladsen.

Endelig er IKS engageret i projektet, Nya Vägar i Malmø, hvis mål er at stimulere offentlig dialog omkring 1) problemer med diskrimination og social udelukkelse, der påvirker langtidsledige, 2) helhedsorienterede måder, hvorpå enkeltpersoner og organisationer kan tackle disse problemer, 3) religiøse organisationers bidrag til social udvikling og integration i etnisk og religiøst plurale fællesskaber. Projektet udføres i samarbejde med Lunds Universitet, Kirsebär Forsamlingen og Svenskt Islamiskt Stöd og støttes af EU.

Et fælles klagenævn

Som beskrevet i tidsskriftets første artikel, har regeringen fremlagt et forslag i folketinget om oprettelse af et fælles klagenævn, hvortil man kan klage, hvis man er blevet udsat for forskelsbehandling² indenfor de seks forskellige diskriminations-områder, nemlig *alder, handicap, køn, etnisk oprindelse, tro og livsanskuelse, seksuel orientering*.

Islamisk-Kristent Studiecenter har i et hørings svar erklæret sig tilfreds med, at der sikres ensartet og fælles klageadgang for alle involverede grupper, men har peget på den store udfordring, der ligger i at oplyse etniske minoriteter, herunder også muslimer, om deres rettigheder og om de muligheder de har for at gøre brug af klagenævnet, når disse rettigheder krænkes - og om, at det kan betale sig at klage.

Den første generation af indvandrere kom til Danmark fra lande, hvor rettighederne er få, hvor det står sløjt til med den personlige frihed, og hvor det er forbundet med store personlige omkostninger at sætte sig op imod systemet. Når de således følte sig dårligt behandlet i Danmark, har de været tilbøjelige til at dukke nakken i stedet for at stå fast på deres rettigheder. Denne holdning er undertiden blevet videreført til den næste generation.

IKS har desuden understreget, at der også forekommer diskrimination på religiøst grundlag udenfor arbejdstiden. Derfor er det vigtigt, at der er mulighed for, at det kommende klagenævn også vil kunne behandle klager over diskrimination, der finder sted udenfor arbejdstid.

¹ Foruden undertegnede, som afløste Aminah Tønnsen i slutningen af 2006, er også Hans Henrik Lund, daglig leder i Kirkernes Integrationstjeneste (KIT) IKS' repræsentant i udvalget.

² Negativ usaglig forskelsbehandling er den juridiske term for diskrimination eller forskelsbehandling.

Endelig har IKS tilsluttet sig nogle af de kritiske bemærkninger, som andre NGO'er og politikere anførte under høringen i Landstingssalen den 7. februar, særligt

- at 1,7 mio. kr. til finansiering af klagenævnet er alt for lavt sat
- at det er anfægteligt, at kun jurister kan sidde i nævnet
- at det er problematisk, at klagegangen skal være skriftlig

Mange har set det som et nybrud, at vi i Danmark får et fælles klagenævn. Set i et større perspektiv er et fælles klagenævn dog ikke noget nyt, da mange lande - både på europæisk og internationalt plan - allerede har haft et sådant nævn i flere år. Det drejer sig eksempelvis om Norge, Holland, Irland, Australien og Belgien. Disse udenlandske modeller har da også tjent som skabelon og målestok for det kommende danske fælles klagenævn. Dette garanterer dog ikke nævnets effektivitet og anvendelighed, som beror på klageinstansens juridiske ekspertise samt en solid opbakning og støtte fra NGO'er og andre organisationer i dansk foreningsliv.

De danske NGO'er, som allerede har lagt kræfter - oftest på frivillig basis - i de forskellige dele af ligebehandlingsarbejdet, har bidraget med en eksklusiv viden, som de havde i kraft af deres engagement i deres forening. Det har været et vigtigt træk i processen, at så mange forskellige NGO'er har været indbudt og fået mulighed for at komme til orde i debatten omkring det fælles klagenævn. Foreningernes formidling af erfaringer med, hvordan det er at være en minoritet i det danske samfund indenfor et særligt område, har muliggjort en **horisontal** tilgang³ i arbejdet. Og selvom initiativet til ligebehandlingsarbejdet er taget af Institut for Menneskerettigheder har NGO'erne spillet en vigtig rolle i evalueringsprocesserne og givet værdifulde anbefalinger videre til instituttet.

NGO'erne har deltaget i rundbordssamtaler, hvor hver forening har udtalt sig om det, de mente var mest relevant for dem i forhold til ligebehandlingsarbejdet. Det har været en særdeles rig atmosfære at opholde sig i - altid øjenåbnende og udfordrende - især for en som mig, der kun har været repræsentant i udvalget i ganske få måneder ikke tidligere har arbejdet med ligebehandling. Det er ikke just et område, man beskæftiger sig med på teologistudiet eller på pastoralseminariet. For mig bestod udfordringen i at forholde sig til folk, som var svært fysisk handicappede. Og det første jeg blev opmærksom på var min egen uvanthed med at møde disse mennesker.

Arbejdet i Ligebehandlingsudvalget

Ligebehandlingsudvalget tæller en broget skare. Ikke mindre end 13 NGO'er er medlemmer: Ældremobiliseringen, Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske, Rådet for etniske Minoriteter, Kvinderådet, De samvirkende invalideorganisationer, Foreningen for Etnisk Ligestilling, Dansk-Russisk Forening, Dokumentations- og Rådgivningscentret om Racediskrimination, Paraplyorganisationen for Etniske Minoriteter, Mellemløst Samvirke, Center for Ligebehandling af Handicappede, Europæisk Netværk imod Racisme og Islamisk-Kristent Studieceter. Til trods

³ Denne tilgang gør sig gældende i projektet omkring det fælles klagenævn, hvor de 6 diskriminationsområder er lige anerkendte. Med en horisontal tilgang arbejder man på at bekæmpe og eliminere alle former for diskrimination. Dermed sikres de ressourcervage områder flere ressourcer og mere styrke fra de mere ressourcerstærke områder. På denne måde kan områderne fungere som en løftestang for hinanden. Jvf. "Ligebehandling - status og fremtidsperspektiver."

for udvalgets mangfoldighed er det et inklusivt rum. Det fornemmes på de handicappedes udsagn om, at de er glade for at være ind til disse møder på Institut for Menneskerettigheder, da de ikke altid føler sig så velkomne hos mange af de andre foreninger, som endnu ikke har fået installeret en invalideindgang. Det er sagt halvt i spøg og halvt i alvor. Sådan kan man spøge med den diskrimination, som udenfor minoriteternes egne sikre rum føles både som en fysisk og psykisk begrænsning.

Mange af NGO'erne har målgrupper, der overlapper. Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske er et godt eksempel på en forening, som i løbet af sin levetid har udviklet en evne til at kunne tilpasse sig sine medlemmers forskellige behov. Således er der etableret undergrupper, bestående eksempelvis af døve, religiøse og ældre homoseksuelle, som dog stadig forstår sig selv som hørende til den store gruppe af homoseksuelle. De har to minoritets-identiteter, kan man sige. Anderledes er det med sidste skud på stammen i kredsen af vores ligebehandlingsgrupper, nemlig en organisation, som kalder sig *Sabaah*. Sabaah er en forening for homoseksuelle af anden etnisk baggrund end dansk, og medlemmerne er fortrinsvis unge mennesker, primært i 20'erne, som føler sig afvist af deres bagland. Men foreningen forstår sig selv anderledes end den store gruppe af homoseksuelle og har derfor skilt sig ud for at skabe sit eget frirum.

Nogle af foreningerne fylder mere i fysisk omfang end andre, men alle repræsenterer et specifikt område, som de har en intern dagsorden og et ansvar for. Og her viser NGO'erne deres sande styrke. Man ser hinanden an på flere niveauer : 1) *det personlige niveau*, som handler om det indtryk NGO'erne i kraft af deres repræsentanter skaber: hvilke foreninger bruger flest ressourcer på ligebehandlingsarbejdet, hvem har mest kompetence osv.? 2) *det politiske niveau*, som handler om hvilke interesser, der ligger bag ligebehandlingsarbejdet. Hvilke foreninger har mest at vinde ved klagenævnets tilblivelse? Dette skal ses ud fra den betragtning, at nogle af de store og indflydelsesrige foreninger måske mister noget af deres selvstændighed ved at blive lagt sammen med de små foreninger.

Vi græsrodde er vokset frem nedefra og uafhængigt af det politiske apparatur. Vi har bevist - ikke mindst over for os selv - at vi har den nødvendige indsigt og erfaring til at engagere os i bekæmpelsen af diskrimination. Og ved at gå sammen i arbejdet viser vi, at vi også kan gøre fælles front. Vi ved, at det i sidste ende er Folketinget, de folkevalgte politikere, som bestemmer driftsbeløb og organisering af det fælles klagenævn. Og det kan føles som en uretfærdighed, når man overvejer, hvor mange handicappede, religiøse, homoseksuelle eller etniske politikere, der sidder i regeringen. Men én ting er sikker: uden NGO'ernes ihærdighed og gøren opmærksom på problemerne var vi aldrig kommet så langt.

IKS' rolle

Midt under disse iagttagelser er jeg kommet til at reflektere over IKS' rolle i dette arbejde. Hvad er rationalet bag IKS' engagement i ligebehandlingsarbejdet sammen med store og magtfulde organisationer som eksempelvis Kvinderådet eller Ældremobiliseringen, der har over tyve tusinde medlemmer? Hvordan vil det gavne IKS, vores medlemmer, vore kontakter og målgrupper? Vil vore brugere komme til at benytte sig af klagenævnet, og er klagenævnets potentielle klienter den samme gruppe mennesker, som vi er i kontakt med? Nogle vil måske oven i købet undre sig over, at Islamisk-Kristent Studieceter bruger så mange kræfter på et samarbejde, der ikke i sig selv har et religiøst udspring.

Efter høringen om lovforslaget den 7. februar er der ingen tvivl om, at den største opgave og udfordring for IKS og alle andre NGO'er bliver *synliggørelsen* af klagens vnets eksistens. Det er her, foreningerne skal vise deres værd - med forventet hjælp og støtte fra regeringen, naturligvis. Der skal føres kampagner, oplyses, bevidstgøres omkring diskrimination som fænomen, hvad klagens vnet kan bruges til, om det kan betale sig at klage osv. Tidligere har foreningerne og Institut for Menneskerettigheder stået alene med oplysningsarbejdet. Nu har regeringen dvs. staten også pligt til at gennemføre sin del af ligebehandlingsarbejdet.

Der findes forskellige metoder eller strategier til at bekæmpe diskrimination. En af de vigtigste officielt anerkendte strategier er *mainstreaming*.⁴ To af IKS' projekter kan netop opfattes som eksempler på mainstreamingsstrategier, nemlig CEJIs tr ningskursus i religiøs mangfoldighed og anti-diskrimination (beskrevet i foregående artikel) og omsorgsprojektet (Etnisk Ressourceteam). Det første er et europæisk projekt, der skal indarbejdes og gennemføres i nationalt regi. Dette projekt har til hensigt at oprette og tilbyde voksenundervisning i kulturel og religiøs mangfoldighed, i islamofobi og antisemitisme. Projektet har både en inkluderende og horisontal tilgang, idet man henvender sig til både religiøse og ikke-religiøse, og det kan ses som en realisering af den "civil education" - medborgeruddannelse, som IKS længe har været fortalere for. I omsorgsprojektet forsøger man at imødegå den diskrimination, som kan forekomme i muslimers m de med sundhedsvæsenet. Det Etniske Ressourceteam yder støtte til patienter og pårørende, mens Lissi Rasmussen og Naveed Baig underviser personalet i "tværkulturel kompetence." Konkluderende kan man sige, at begge projekter er opstået ud af et akut behov og derfor har sociale virkninger.

IKS som ligebehandlingsstrategi

Man kunne måske i virkeligheden og i stigende grad definere IKS som en ligebehandlingsstrategi. Fundamentet for IKS var i mange år de interreligi se dialoggrupper, som var motiveret af en interesse for at lære noget om hinanden og hinandens tro. Der er stadig to sådanne interreligi se dialoggrupper, men der er i dag mere vægt på projekt- og studierelaterede grupper. Alle disse gruppers styrke er, at de er åbne for alle mennesker, og at de bygger på ligeværd og gensidighed. For eksempel er også ateister, som forholder sig meget kritisk til religion, med. Gode og berigende samtaler, frugtbart samarbejde kan opstå og opstår mellem mennesker, der måske nok har forskellig baggrund, men som er mødt frem med åbenhed og god vilje, og det er det første skridt på vej mod anerkendelse og et led i bekæmpelsen af forskelsbehandling i forhold til køn, alder, religion og etnicitet.

De sidste to diskriminationsgrunde er knapt så relevante for IKS, men det er underordnet i forhold til min pointe. IKS' medarbejdere kan primært forholde sig til religiøs og etnisk diskrimination. Vi har en vis viden på det område. Min pointe er imidlertid, at vi i IKS netop derfor også kan forholde os til de andre fire områder. Hvis man kender til diskrimination på  t område, er der mulighed for, at man er opmærksom på andre former for diskrimination og selv er villig til at bekæmpe det aktivt. Arbejdet med den horisontale tilgang viser nemlig, at fælles menneskelige mekanismer gør sig gældende i alle former for diskrimination. Ønsket om at

⁴ Mainstreaming betyder ideer, attituder, eller handlinger, der anses for værende normale eller konventionelle, og ideen med mainstreaming er netop, at de målsætninger, man har, opnår at blive almindelige og generelt accepterede normer. Begrebet mainstreaming indeholder en erkendelse af, at der eksisterer ulige forhold, der har betydning for den enkeltes adgang til hele samfundslivet. Jvf. "Ligebehandling -status og fremtidsperspektiver."

mobbe dem, der er anderledes er en sådan menneskelig tilbøjelighed, som altid vil være i et samfund. Spørgsmålet er så, hvordan vi tackler dette fænomen.

*Multiple discrimination*⁵ er derfor et meget anvendeligt begreb i forhold til bekæmpelse af enhver form for diskrimination, også den religiøse, som er mindre synlig og sværere at dokumentere end andre diskriminationsområder, som for eksempel etnisk diskrimination. At inkorporere begrebet multiple discrimination i IKS' selvforståelse kan bygge bro over den kløft, som er mellem "os" og "dem", mellem de religiøse og de sekulære, mellem etniske minoriteter og majoritetsdanskere. Der kan meget vel opstå en begrænsning, hvis man udelukkende fokuserer på sit eget diskriminationsområde, hvorimod bevidstheden om andre områder åbner for en erkendelse af det, der er almenmenneskeligt. Det gør det nemmere at tackle.

Inklusiviteten

Det er vigtigt at fastholde inklusiviteten, for det er den, der er selve nerven i IKS. Det giver for eksempel ingen mening at se sig selv i opposition til det sekulære samfund. Vi er alle sekulære i kraft af, at vi bor i et sekulært samfund og udøver de rettigheder, som samme samfund har udstyret os med. Hvis de rettigheder eller muligheder for anerkendelse trues af diskrimination, er det vores pligt som borgere og som troende at reagere på det. Jeg reagerer på det, fordi jeg som troende mener, at mennesket er skabt af Gud, og at det derfor bør behandles derefter, men jeg reagerer også, fordi jeg som borger mener, at samfundet bør sikre, at alle blive behandlet med respekt og værdighed. I min egen bevidsthed kan jeg måske ikke adskille de to motivationer.

Religion er ikke altid problemskabende, sådan som mange gerne vil påstå. Der er også en frihed indeholdt i religion, noget konstruktivt og livsskabende. Og det er en frihed, som kan føre til befrielse og forsoning. Som kristne tror vi, at vi blev befriet fra omverdenens og vores egen fordømmelse, da Gud så på hver enkelt af os og fandt os værdige og dyrebare. Sådan skal vi se på hinanden med Guds blik, med anerkendelsens og ligebehandlingens blik.

⁵ Begrebet "multiple discrimination" eller "flerartet diskrimination" er et nyere begreb indenfor ligebehandlingsarbejde. Det betyder, som udtrykket indikerer, at man diskrimineres på to eller flere diskriminationsområder. Et eksempel kan være de unge mandlige indvandrere, som afvises i døren på danske diskoteker. Her diskrimineres både på grundlag af etnicitet, alder og køn. Således kan man også hævde, at tørklædesagerne er udtryk for multiple diskrimination. Her er det diskriminationsgrunde som etnicitet og religion, der gør sig gældende.